

Nr 14.

Av herrar **Holmgren** och **Gardell** i Stenstu, *om anslag till ordnande och preparering m. m. av vissa samlingar i naturhistoriska riksmuseets botaniska avdelning.*

I skrivelse den 15 maj 1925 till kungl. vetenskapsakademien anförde naturhistoriska riksmuseets intendent i fråga om den botaniska avdelningens samlingar bland annat följande:

Botaniska avdelningen lider sedan lång tid tillbaka brist på arbetskraft. Den är också den enda av naturhistoriska riksmuseets avdelningar, som icke vid den senaste regleringen av museets stat erhöll någon annan utökning av sin personal än tilldelandet av en vaktmästarebefattning, vars innehavare dock alltjämt har sitt huvudsakliga arbete förlagt till museets tomt och yttre anläggningar. I övrigt har storleken av avdelningens personal varit oförändrad sedan 1870-talet. I ett fall har rent av en försämring ägt rum. En av tjänsterna, den s. k. Regnelliska amanuensbefattningen, har nämligen numera i samband med penningvärdets fall i det närmaste upphört att existera. För densamma disponeras nämligen årligen blott tolvhundra (1,200) kronor, eller så gott som hela årsräntan å den fond, donator avsett såväl för denna tjänst som till de brasilianska samlingarnas vård, förökande o. s. v. Tidvis har det ej heller varit möjligt att få tjänsten besatt. Att av en vetenskapligt utbildad person med en dylik avlönning i vår tid ej kan utkrävas någon större arbetsprestation är självfallet. För återställande av denna befattning, vilken för avdelningens utveckling spelat en mycket stor roll, då dess arbete faller inom en av avdelningens vetenskapligt värdefullaste delar, kräves oundgängligen fyllnadsanslag ur statsmedel. Att sådant ej redan nu anses böra begäras beror på, att andra anslagskrav äro ännu viktigare. Oaktat avdelningen i betydande utsträckning haft att tillgå frivilliga, i regel alldeles oavlönade arbetskrafter, ha synnerligen värdefulla samlingar måst förbli oordnade av brist på medel till arbetshjälp. Under sista åren har arbetsbalansen t. o. m. visat tendens att ökas. Det är för att söka råda bot mot detta tillstånd, som nu ett anslag till tillfällig arbetshjälp begäres för tvenne arbeten, som för ögonblicket äro särskilt viktiga.

Sedan de stora arktiska expeditionernas tid, huvudsakligen ledda av A. E. Nordenskiöld, äger avdelningen en enastående samling av arktiska lavar. Intet museum i världen kan uppvisa något därmed jämförligt. Större delen är emellertid alltjämt fullständigt obearbetad. Detta gäller bl. a. om de samlingar, som hemfördes av expeditionerna 1868 från Beeren Eiland och Spets-

bergen, 1871 från Grönland, dessa särskilt omfattande och värdefulla, enär de hopbragts av den tidens främste lavspecialist i Norden, sedermera professor Th. M. Fries, 1875 från Novaja-Semlja, 1876 från Jenisei och 1878—79, Vegaexpeditionen, från Asiens nordkust (av dessa äro dock de, som härstamma från trakterna närmast Beringsund, bearbetade). Att dessa samlingar blivit ligande praktiskt taget orörda i c:a 50 år, sammanhänger därmed, att de på sin tid överlämnades till bearbetning åt nyssnämnda specialist, som emellertid blev allt mera överhopad av annat arbete och därför aldrig hann på allvar påbörja bearbetningen. Först under förra året kommo samlingarna till avdelningen. Sedan numera goda lavspecialister finnas i landet, är det på hög tid, att bearbetningen av dessa samlingar blir igångsatt. Om denna skall kunna ske på rationellt sätt, äro omfattande förberedande arbeten nödvändiga. Dessa bestå i nödvändig preparering av materialet, detsamma sortering, i många fall uppfästning på kartong och inläggande i konvolut, etikettering o. s. v. Detta arbete kan tyvärr endast i mindre utsträckning verkställas av enklare arbetsbiträden, utan måste till stor del utföras av specialisterna själva. Då avdelningen icke inom sin egen personal äger tillgång till någon lavspecialist och det icke kan begäras, att utanför stående vetenskapsmän skola åtaga sig dylikt arbete utan ersättning, måste detsamma ställa sig relativt kostsamt. Med avdelningens ordinarie anslag kunna de nödvändiga kostnaderna åtminstone ej i nämnvärd utsträckning bestridas. Det bör tilläggas, att vid beräkning av det belopp, som erfordras för att under budgetåret 1926—27 det föreslagna arbetet skall kunna komma till utförande, intet bearbetningshonorar åt specialister ansetts böra inbegripas. Under sådana förhållanden synes ett anslag av 4,000 kr. kunna nödtorftigt räcka för ifrågavarande arbeten.

Under de senaste åren har till avdelningen från d:r E. L. Ekman, som rest i Västindien, främst Cuba, på huvudsaklig bekostnad av kungl. vetenskapsakademien, hemsänts växtsamlingar av sådan omfattning och sådan kvalitet, att de måste räknas till de värdefullaste, avdelningen någonsin fått mottaga. De grunda sig på en tioårig, ännu fortgående samlarverksamhet, under vilken d:r Ekman utbildat sig till en enastående kännare av Västindiens flora. Förutvarande Underdirektor vid Berliner-museet, Geheimerat Prof. Urban, som bearbetar huvuddelen av samlingarna, har om dem uttalat, att så på en gång omfattande och värdefulla botaniska samlingar ej hemsänts från något utom-europeiskt land allt sedan österrikaren Welwitschs verksamhet i Angola på 1850-talet. Det hittills hemsända materialet, på vilket redan beskrivits inemot 500 för vetenskapen nya arter, omfattar över 50,000 herbarieexemplar, av vilka mera än 20,000 äro avsedda att inordnas i museets samlingar, medan återstoden utgör ett synnerligen värdefullt bytesmaterial. Med den arbetsbelastning, under vilken avdelningen lider, är det alldeles uteslutet, att uppordnandet av dessa samlingar inom rimlig tid skulle kunna försiggå med avdelningens egna arbetskrafter och dess ordinarie anslag. Den Regnelliska amanuensen har visserligen påbörjat samlingarnas etikettering, men då han måste användas även till annat

arbete i det s. k. Regnelliska herbariet och av ovan anförda skäl blott ringa arbete kan av honom utkrävas, kan han ej ens hinna utföra det nödvändiga etiketteringsarbetet. Ungefär hälften av de hemsända Ekmanska samlingarna torde under budgetåret 1926—27 föreligga bearbetade. Det skulle alltså gälla att i främsta rummet uppordna denna del, av vilken så gott som ingenting ännu preparerats.

Vid beräkning av anslagssumman utgå vi från den uppfattningen, att en relativt enkel och därför billig arbetskraft kan komma till användning, vilket ock synes kunna ske, då det arbete, som nu skulle utföras, är av övervägande mekanisk art, ss. etikettering, förgiftning till skydd mot insektsskador, uppläggning, uppfästning o. s. v. Med hänsyn härtill synes ett anslag av 2,000 kr. vara någorlunda tillfyllest för ordnandet av ifrågavarande västindiska samlingar.

Enligt ovanstående skulle alltså ett extra anslag av 6,000 kr. vara behövt för ordnande och preparering av den botaniska avdelningens samlingar av arktiska lavar och herbarieväxter från Västindien, varvid 4,000 kr. äro avsedda för preparering och ordnande av de arktiska lavsamlingarna, 2,000 kr. för de av d:r E. L. Ekman hopbragta samlingarna från Västindien.

Stora delar av de under senare år tillkomna samlingarna inom den botaniska avdelningen finna icke plats i de befintliga skåpen. I främsta rummet gäller detta om det till inemot 100,000 exemplar uppgående Sydowska svampherbariet, vilket år 1919 genom av mecenater skänkta medel förvärvades till avdelningen. Detta hör särskilt i fråga om rostsvamparna till de fullständigaste existerande samlingar. Detta är alltjämt blott provisoriskt uppställt på pinnhyllor, ett ytterst olämpligt förvaringssätt såväl med hänsyn till neddamning som insektsinvasioner. Dessutom krävas nya skåputrymmen för det skandinaviska fanerogamherbariet, där skåpen redan äro alltför fullproppade för att länge kunna mottaga den alltjämt synnerligen starka accessionen.

Enligt av vederbörande intendent gjorda beräkningar skulle för att någorlunda tillgodose här anförda behov erfordras ett anslag av 5,000 kr. för budgetåret 1926—27.

Av intendenternas ovan anförda skrivelse framgår med önskvärd tydlighet, att den botaniska avdelningen befinner sig i ett bekymmersamt läge.

Intresserade personer, som inse, att oersättliga vetenskapliga värden stå på spel, ha frivilligt och utan ersättning ställt sin arbetskraft till förfogande för att rädda vad som räddas kan av de dyrbara samlingarna, och enskilda mecenater ha efter förmåga biträtt med penningmedel. Likvisst har arbetsbalansen visat tendens att ökas.

De i världen enastående samlingarna från A. E. Nordenskiölds arktiska expeditioner på 1860- och 1870-talen ligga ännu oordnade och obearbetade och kunna sålunda ännu icke av vetenskapen utnyttjas.

De Ekmanska samlingarna från Västindien, de mest omfattande och värdefulla botaniska samlingar, som på över 50 år tillförts Europa, och som inne-

hålla över 500 för vetenskapen hittills okända arter, riskera att förfaras av brist på medel för deras konservering och skydd mot insektsskador.

En ytterst dyrbar byggnad har uppförts för att inrymma de botaniska samlingarna, men besökaren gripes av beklämning, när han i de stora arkitektoniskt välproportionerade salarna finner en den torftigaste inredning av enkla furuskåp, vars dörrar delvis gistnat, så att de ej kunna låsas, och av väldiga pappershögar, innehållande oersättliga växtsamlingar, för vilkas bevarande skåp saknas.

Sådana förhållanden borde icke få råda i det land, som sett Carl von Linné födas.

Den nuvarande situationen har emellertid uppstått på grund av många års underlåtenhetssynder, och det synes oss därför knappast kunna begäras, att riksdagen i ett slag skall ställa institutionen på fötter. Det för ändamålet av intendenterna begärda, blygsamt beräknade beloppet 11,000 kr. synes oss därför kunna fördelas på exempelvis två år.

På grund av det anförda få vi sålunda äran hemställa,

att riksdagen för ordnande och preparering av riksmuseets botaniska avdelnings samlingar av arktiska lavar och av herbarieväxter från Västindien och för anskaffande av nya herbarieskåp för samma avdelning ville bevilja ett anslag av 11,000 kronor och därav för budgetåret 1926—1927 anvisa 5,500 kronor.

Stockholm den 15 januari 1926.

Bj. Holmgren.

Arvid Gardell.